

CHP

Krizin Gölgesinde Tarım

2010 YILI BAŞINDA TÜRKİYE TARIMI

İlhan DEMİRÖZ
Ziraat Yüksek Mühendisi
BURSA İL GENEL MECLİSİ ÜYESİ

2007’de Türkiye’de tarıma IMF-Dünya Bankası patentli tasfiye programının yanı sıra küresel ısınmanın yol açtığı kuraklık damgasını vurdu; birçok üründe rekolte düştü, yükselen fiyatlar tüketicileri de zor durumda bıraktı.

Gıda krizinin etkileri sürerken 2007’nin sonlarına doğru ABD’de başlayan mali kriz 2008’in son çeyreğinden itibaren az gelişmiş ülkeleri de etkilemeye başladı; doğal olarak tarımı da derinden etkiledi.

Böylelikle kapitalizm 1929 krizinden beri yaşadığı en şiddetli ve derin krizle yüz yüze geldi. Başta ABD olmak üzere metropol ülkeler sisteme olan güvenin yeniden sağlanması için çok sayıda önlem aldılar ve trilyonlarca dolarlık kurtarma paketleri açıkladılar.

Türkiye’de de küresel mali krizin etkilerini azaltmak için ardı ardına ekonomik paketler açıklandı. Ancak stratejik öneminin artmasına ve üreticilerden KDV indirimi, kredi ertelemeesi, borçların yeniden yapılandırılması, girdi fiyatlarında indirim gibi taleplerin yükselmesine karşın tarıma yönelik bir önlem çıkmadı.

KÜRESEL MALİ KRİZİN TÜRKİYE TARIMINA ETKİLERİNİ ŞÖYLE ÖZETLEYEBİLİRİZ:

- Diğer sektörlerden farklı yapısıyla tarım, krizden görece olarak daha az etkilendi; dolayısıyla büyüme hızındaki düşüş daha yavaş oldu.
- Başta traktör ve kimyasal gübre olmak üzere tarım girdilerinin üretimi düştü.
- Tarım ürünleri fiyatlarındaki düşüş ve girdi maliyetlerindeki artış nedeniyle çiftçilerin gelir kayıpları arttı.
- Üretici gelirlerindeki kayıplara paralel olarak kredi kullanımı arttı.

KÜRESEL MALİ KRİZİN TÜRKİYE TARIMINA ETKİLERİNİ ŞÖYLE ÖZETLEYEBİLİRİZ:

- **Tarımsal istihdamdaki düşüş hızı yavaşladı; krizden dolayı sanayi ve hizmetler sektöründe işsiz kalanlar kıra dönmeye başladılar.**
- **Durgunluk nedeniyle başta Avrupa pazarları olmak üzere ihraç ürünlerine talep azaldı.**
- **Krizle birlikte satın alma gücü zayıflayan tüketici daha ucuz yerli ürünlere yöneldi; dolayısıyla ithalat azaldı.**

TARIM EN İSTİKRARSIZ SEKTÖR OLDU

2000'li yılların başından beri uygulanan IMF–Dünya Bankası dayatmalı tasfiye politikaları tarım sektöründe istikrarsızlığa yol açtı. 2003–2008 yıllarını kapsayan dönemde tarımın büyüme hızı Türkiye ekonomisinin büyüme hızının altında kaldı.

Hatta ekonominin genel olarak büyüdüğü 2003 ve 2007 yıllarında tarımda önemli küçülmeler yaşandı. 2007 ise sektörün yüzde 7'lik bir üretim azalması yaşadığı yıl oldu. Bu yüksek oranlı küçülmenin ardından tarım 2008'de yüzde 3,9 ve 2009'un ilk üççeyreğinde de ortalama yüzde 3,2 oranında büyüdü. Ancak 2008 ve 2009 yıllarındaki büyümeler tarımı 2006 yılı seviyesine getirmeye yetmedi.

TARIM VE GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA

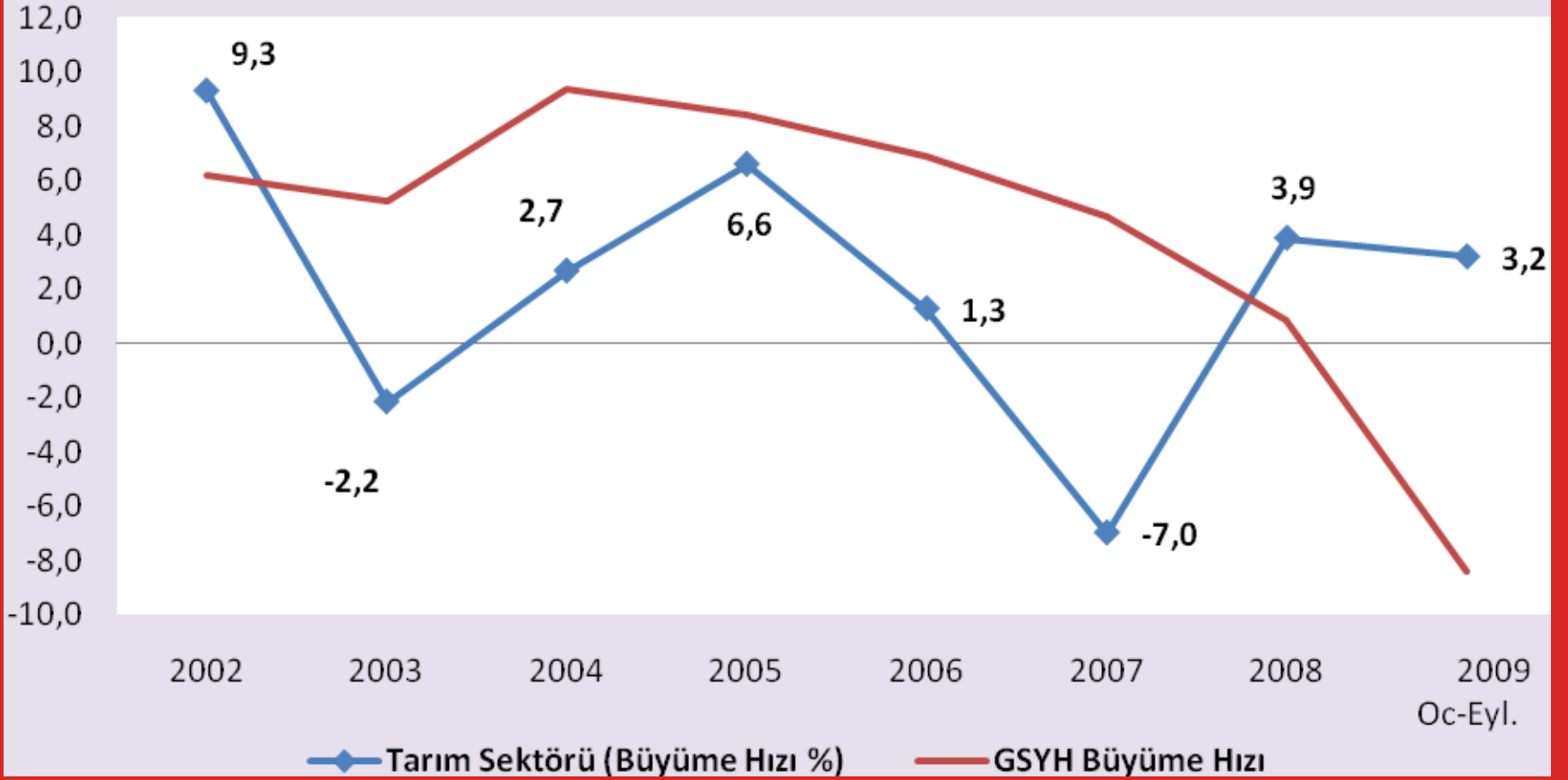
(1998 SABİT FİYATLARIYLA, Milyon TL)

	TARIM		GSYİH	
		%		%
1998	8.521		70.203	
1999	8.031	-5,7	67.841	-3,4
2000	8.627	7,4	72.436	6,8
2001	7.926	-8,1	68.309	-5,7
2002	8.663	9,3	72.520	6,2
2003	8.476	-2,2	76.338	5,3
2004	8.727	3,0	83.486	9,4
2005	9.275	6,3	90.500	8,4
2006	9.393	1,3	96.738	6,9
2007	8.737	-7,0	101.255	4,7
2008	9.075	3,9	102.164	0,9
8 yıl ort.%		0,8		3,9

Ekonomide özellikle son yıllarda gözlenen hızlı büyüme temposu tarımda pek yaşanmıyor. IMF destekli programların uygulandığı son 10 yılda ekonomide 2, tarımda ise 4 küçülme yılı yaşandı. Ekonominin geneli 8 yılda ortalama yüzde 4'e yakın büyürken tarımdaki büyüme yıllık yüzde 0,8'de kaldı.

Tarım sektöründe büyüme (%)

TARIM ALANLARI

(Bin Hektar)

Yıl	Tarla Alanı		Sebze Bahçesi	Toplam İşlenen Alan	Meyve Bağ Zeytin	Toplam Tarım Alanı
	Ekilen	Nadas				
2002	18.123	5.040	831	23.994	2.585	26.579
2003	17.563	4.991	818	23.372	2.656	26.028
2004	18.110	4.956	805	23.871	2.722	26.593
2005	18.148	4.876	806	23.830	2.776	26.606
2006	17.440	4.691	853	22.984	2.895	25.879
2007	16.945	4.219	815	21.979	2.909	24.888
2008	16.434	4.259	836	21.529	2.950	24.479

**2002–2008 döneminde tarım alanları
2 milyon hektar azaldı**

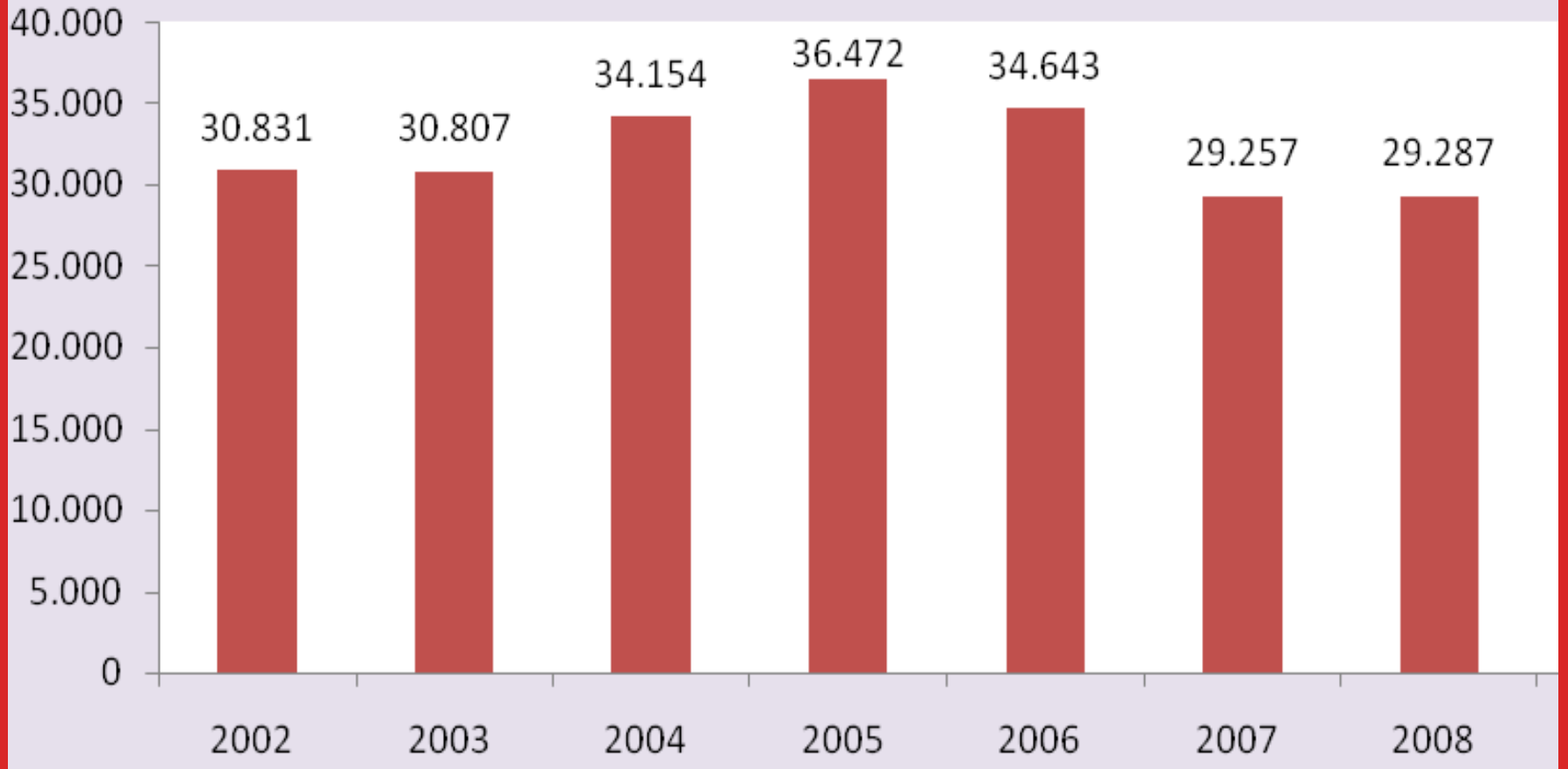
2002–2008 döneminde mısır, çeltik ve meyveler dışında tarımsal üretim artmadı

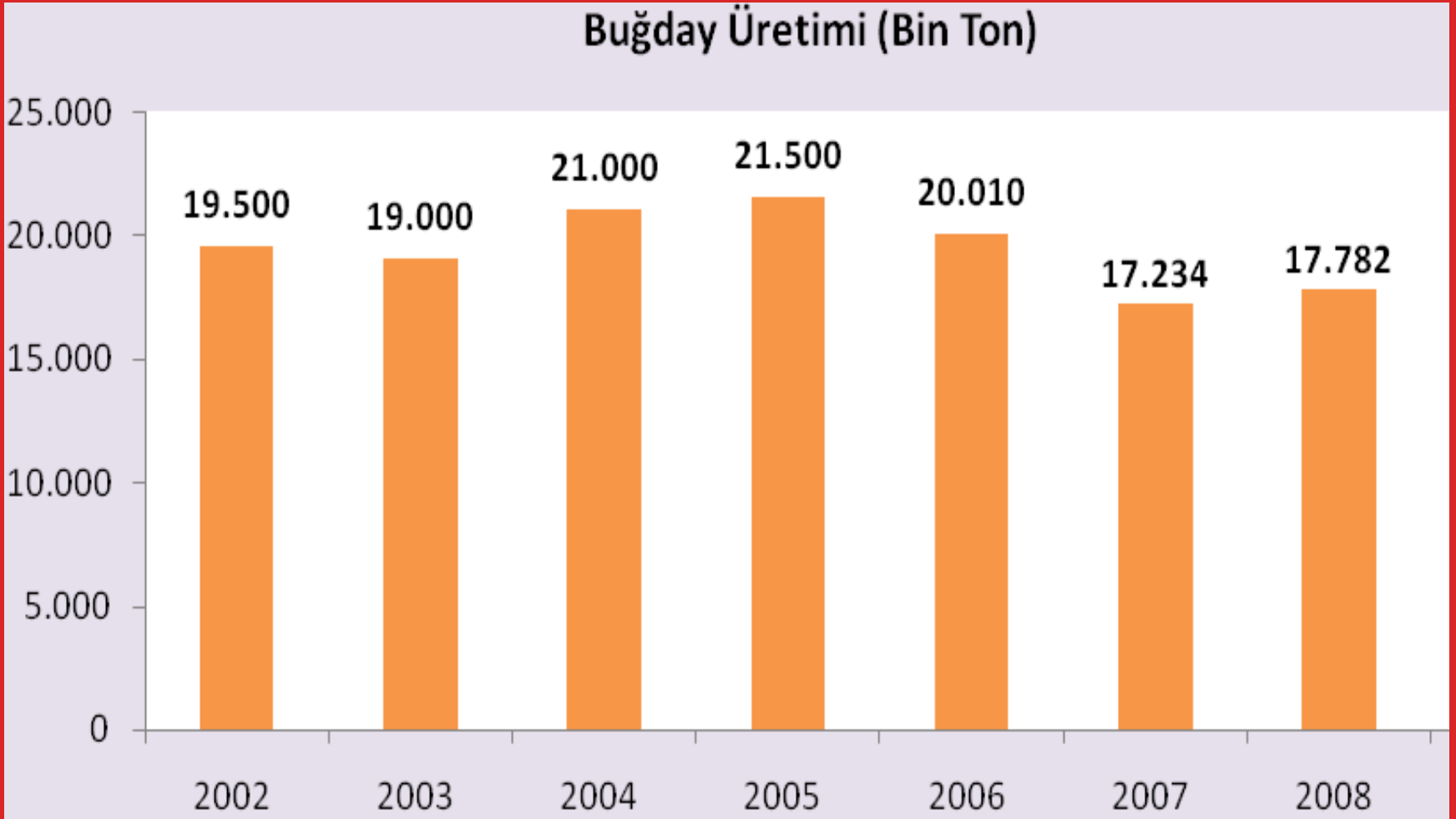
Ürünler	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Buğday	19.500	19.000	21.000	21.500	20.010	17.234	17.782
Arpa	8.300	8.100	9.000	9.500	9.551	7.306	5.923
Mısır	2.100	2.800	3.000	4.200	3.811	3.535	4.274
Çeltik			490	600	696	648	753
K. Mercimek	500	485	480	520	580	508	106
Nohut	650	600	620	600	552	505	518
Kuru Fasulye	250	250	250	210	196	154	155
Şeker Pancarı	16.523	12.623	13.517	15.181	14.452	12.415	15.488
Pamuk	979	903	945	862	982	876	701
Tütün	153	112	134	135	98	75	100
Ayçiçeği	850	800	900	975	1.118	854	992
Patates	5.200	5.300	4.800	4.090	4.397	4.228	4.197
Soğan (Kuru)	2.050	1.750	2.040	2.070	1.765	1.859	2.007
Karpuz-Kavun	6.395	5.950	5.575	5.795	5.571	5.458	5.752
Domates	9.450	9.820	9.440	10.050	9.855	9.945	10.985
Üzüm ve İncir	3.750	3.880	3.775	4.135	4.290	3.823	4.124
Turunçgiller	2.493	2.488	2.708	2.913	3.220	2.989	3.027
Fındık	600	480	350	530	661	530	801
Elma	2.200	2.600	2.100	2.570	2.002	2.458	2.504
Zeytin	1.800	850	1.600	1.200	1.767	1.076	1.464

2009 yılına yönelik henüz kesinleşmemiş üretim tahminleri dikkate alınmaz ise 2002 yılında 30,8 milyon tona kadar yükselen Türkiye'nin tahıl üretimi 2008 yılında 29,3 milyon tona kadar geriledi.

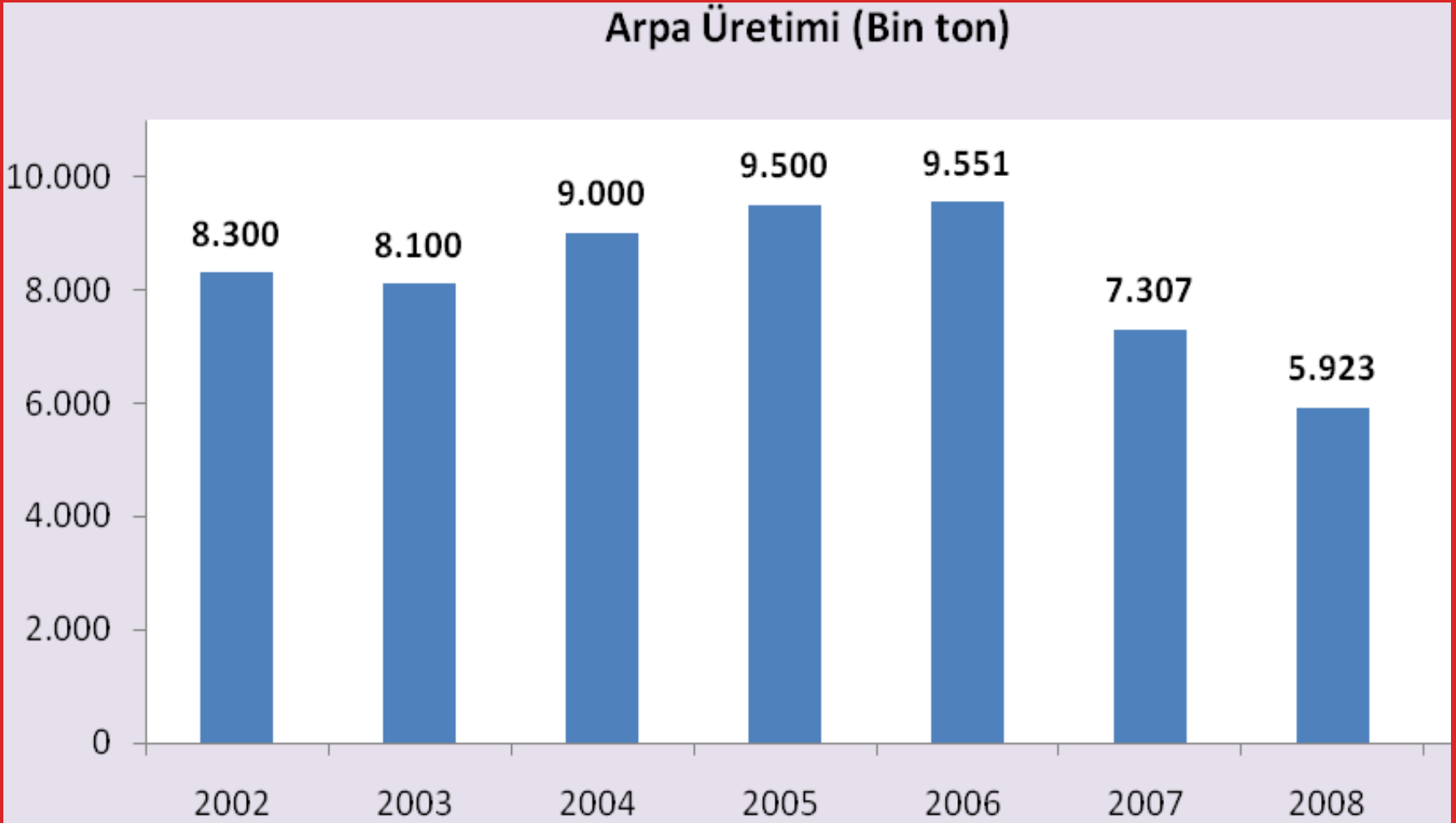
Tahıl üretimi (Bin Ton)

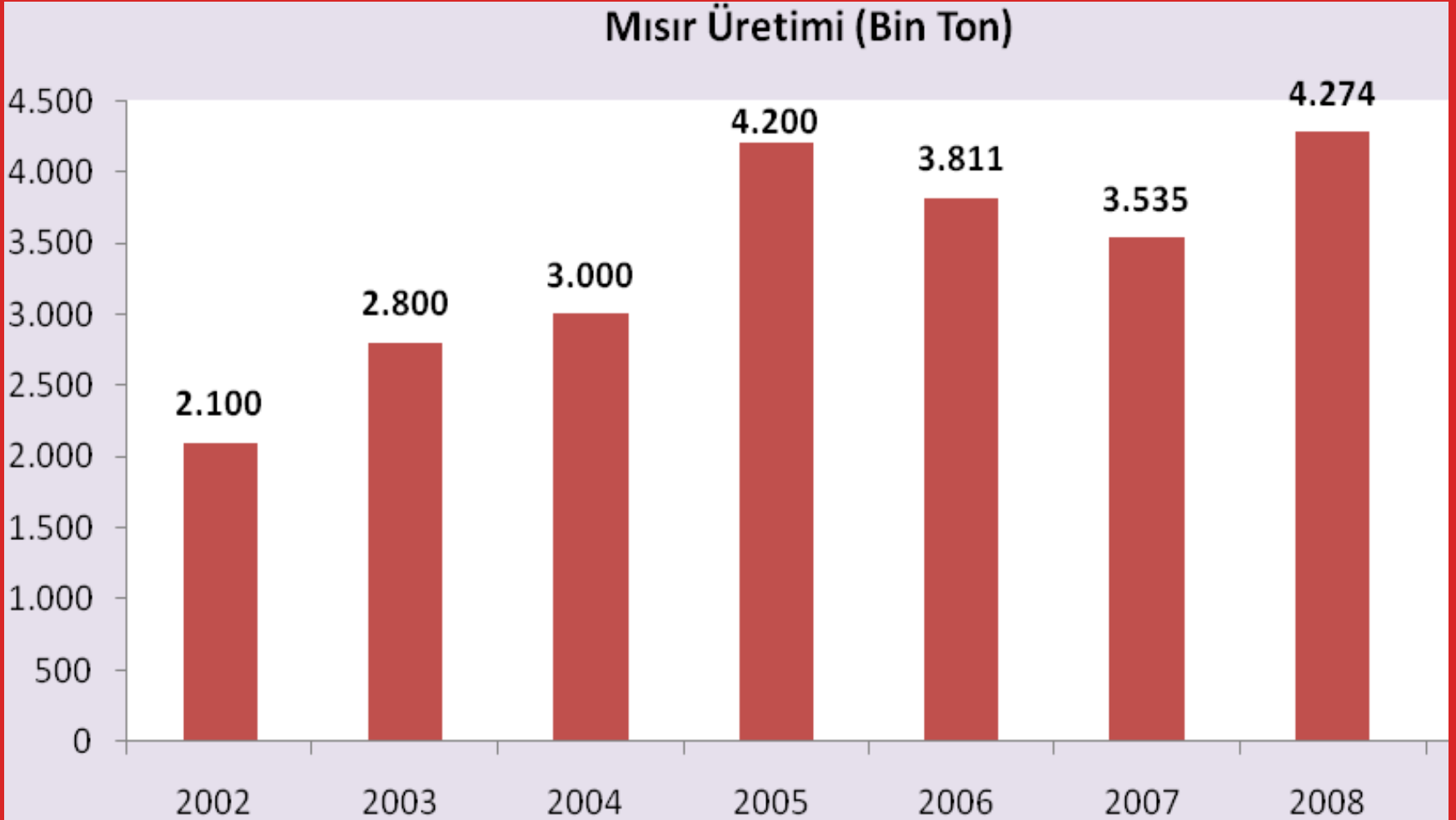
Türkiye'nin hububat üretiminin önemli bir kısmını buğday üretimi oluşturuyor. 2002 yılında 19,5 milyon ton olan buğday üretimi 2008 yılında 17,8 milyon tona kadar geriledi. Üretimin 2009 yılında 20,6 milyon ton olacağı tahmin ediliyor. Son 20 yılda nüfus 18 milyon kişi artmasına karşın buğday üretimi yerinde saydı.

2002 yılında 8,3 milyon ton olan arpa üretimi 2008 yılında 5,9 milyon tona kadar düştü. 2009 yılında ise 7,3 milyon tona çıktığı tahmini yapılıyor. Arpada üretim 20 yıl öncesindeki seviyesinin (7.5 milyon ton) bile gerisinde.

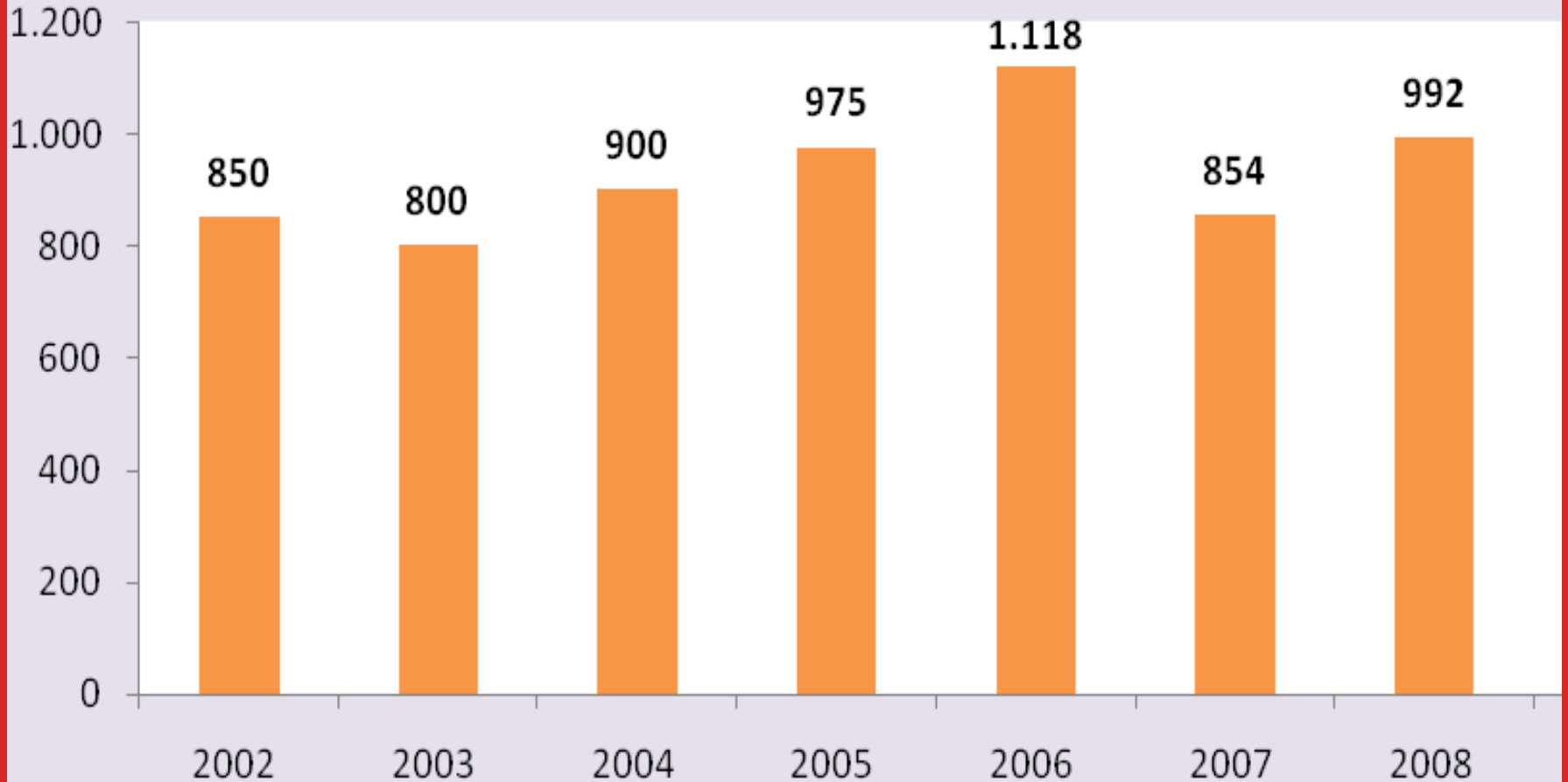

Mısır 2002 yılından sonra üretimi artan çok az tarım ürününden biri oldu. 2002 yılında 2,1 milyon ton olan üretim 2008’de 4,3 milyon tona çıktı. Üretim 2009 yılında da 4,3 milyon ton olarak tahmin ediliyor.

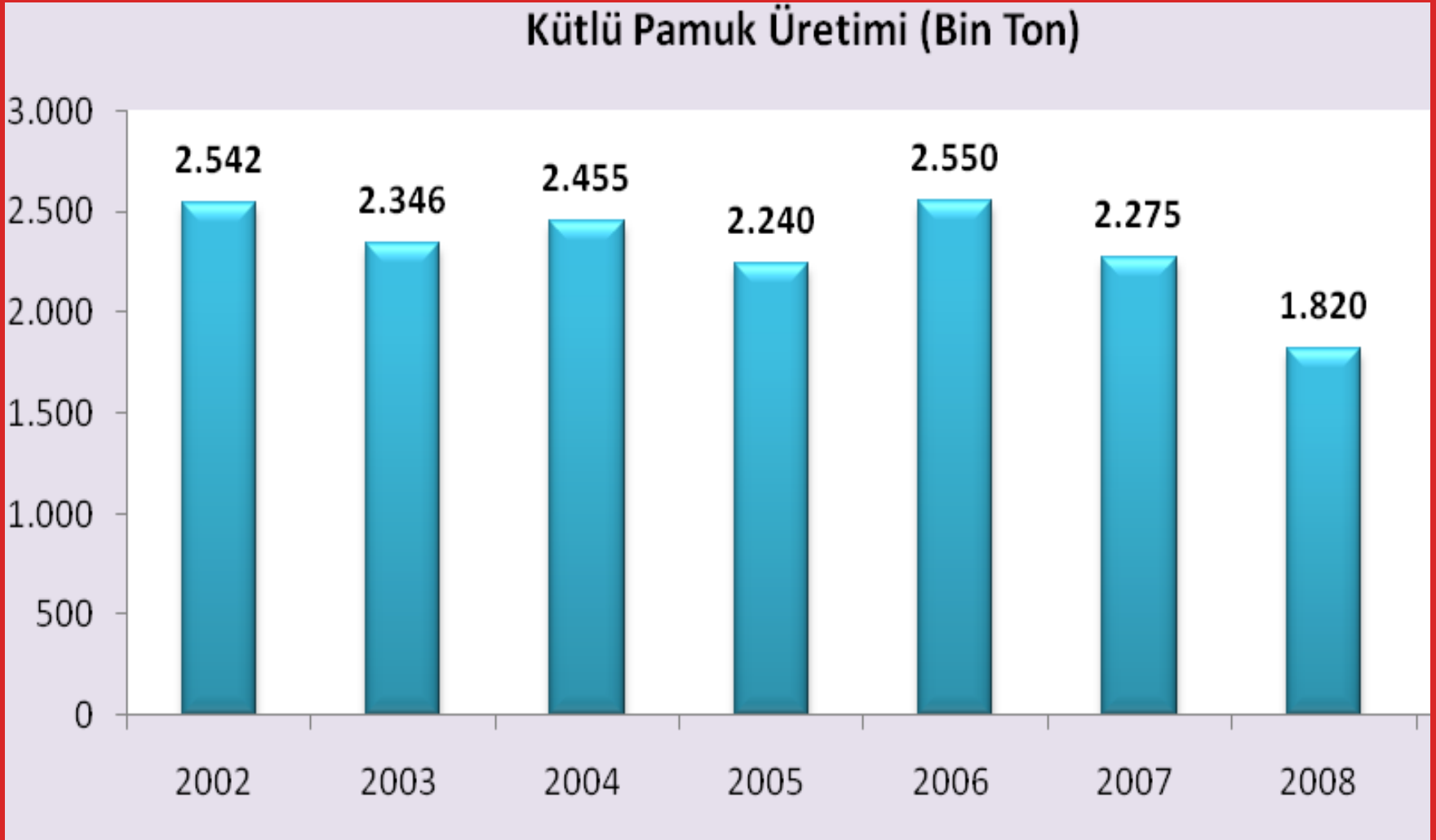
2009 yılında ayçiçeği üretimi (1 milyon ton) 20 yıl öncesindeki seviyesine (1.2 milyon ton) ancak ulaşabilmiştir.

Ayçiçeği Üretimi (Bin Ton)

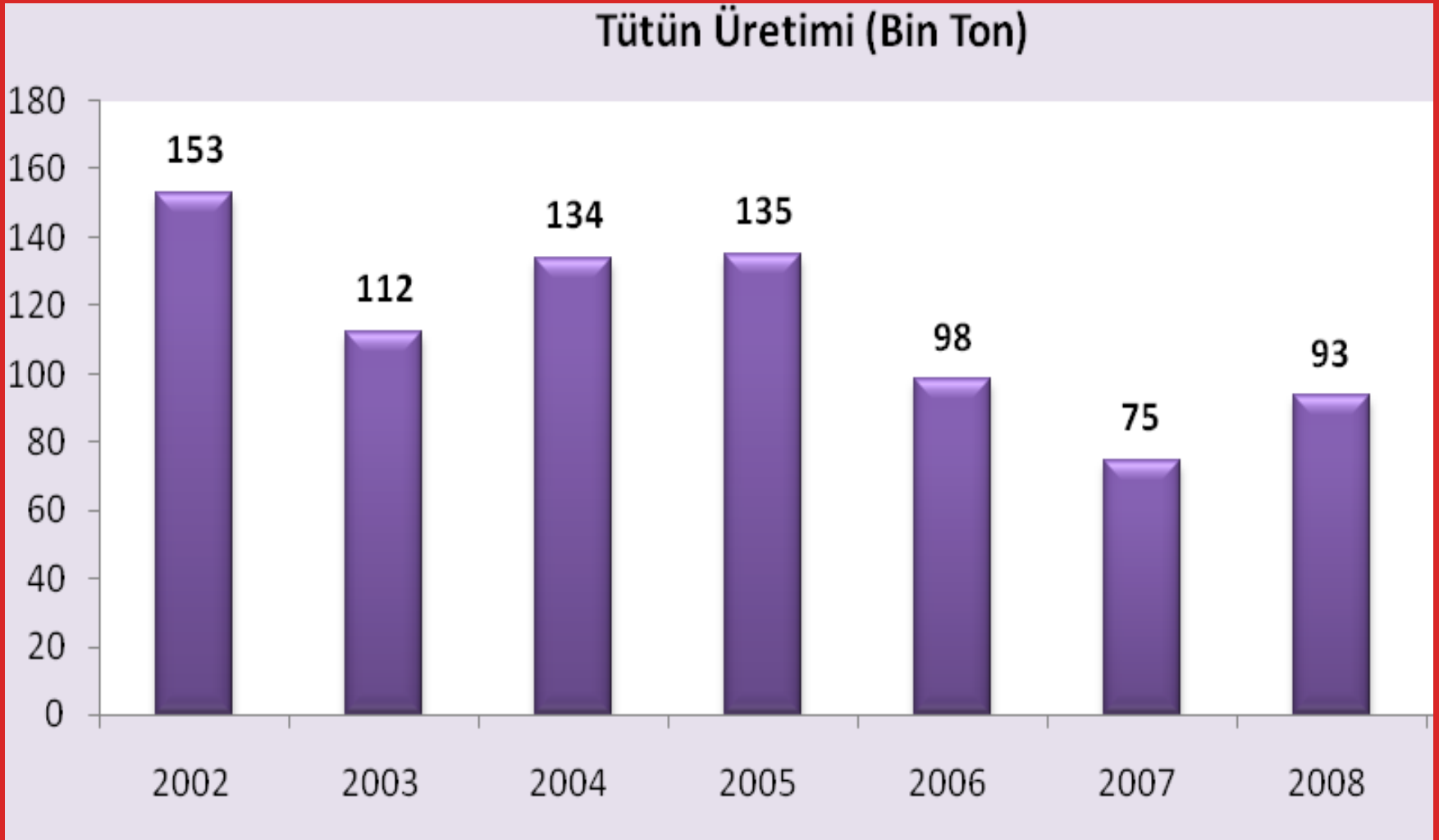

Pamuktaki çöküş sürmektedir. 10 yıl önce 900 bin ton dolayında olan lif pamuk üretimi son 2 yıldır 700 bin tonun altına düşmüştür.

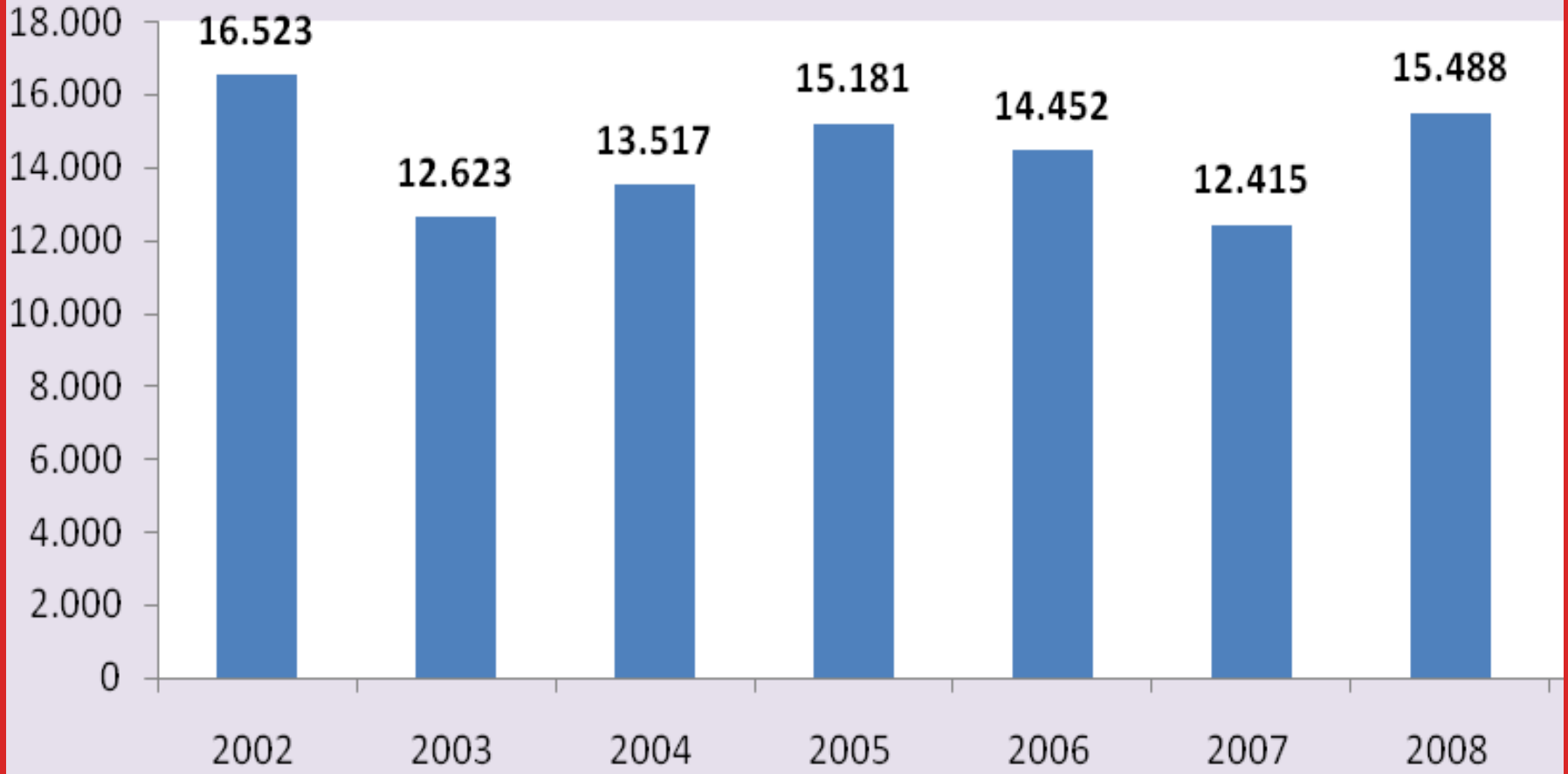

Sigara üretiminin yabancı tekellerin eline geçmesine paralel olarak tütün üretimi hemen hemen bitirilmiştir. 20 yıl önce 250 bin tonun üzerinde gerçekleşen üretim 2009'da 85 bin tona düşürülmüştür.

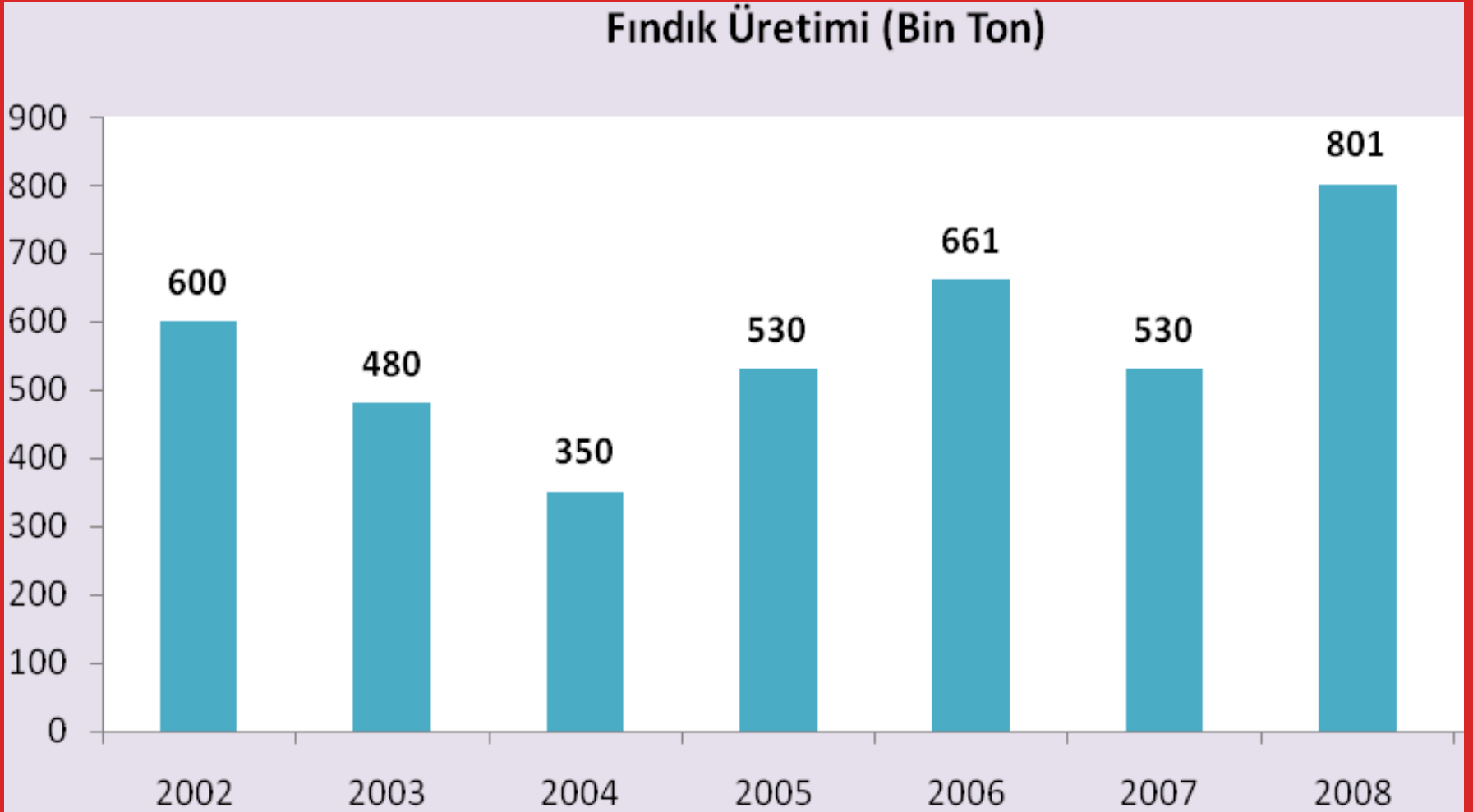

Şekerpancarı üretiminde son 7 yıllık dönemde önemli azalmalar yaşandı. 2002 yılında 16,5 bin ton olan üretim, 2008 yılında 15,5 milyon tonda kaldı. Üretimin 2009 yılında ise 16,3 milyon ton olacağı tahmini yapılıyor.

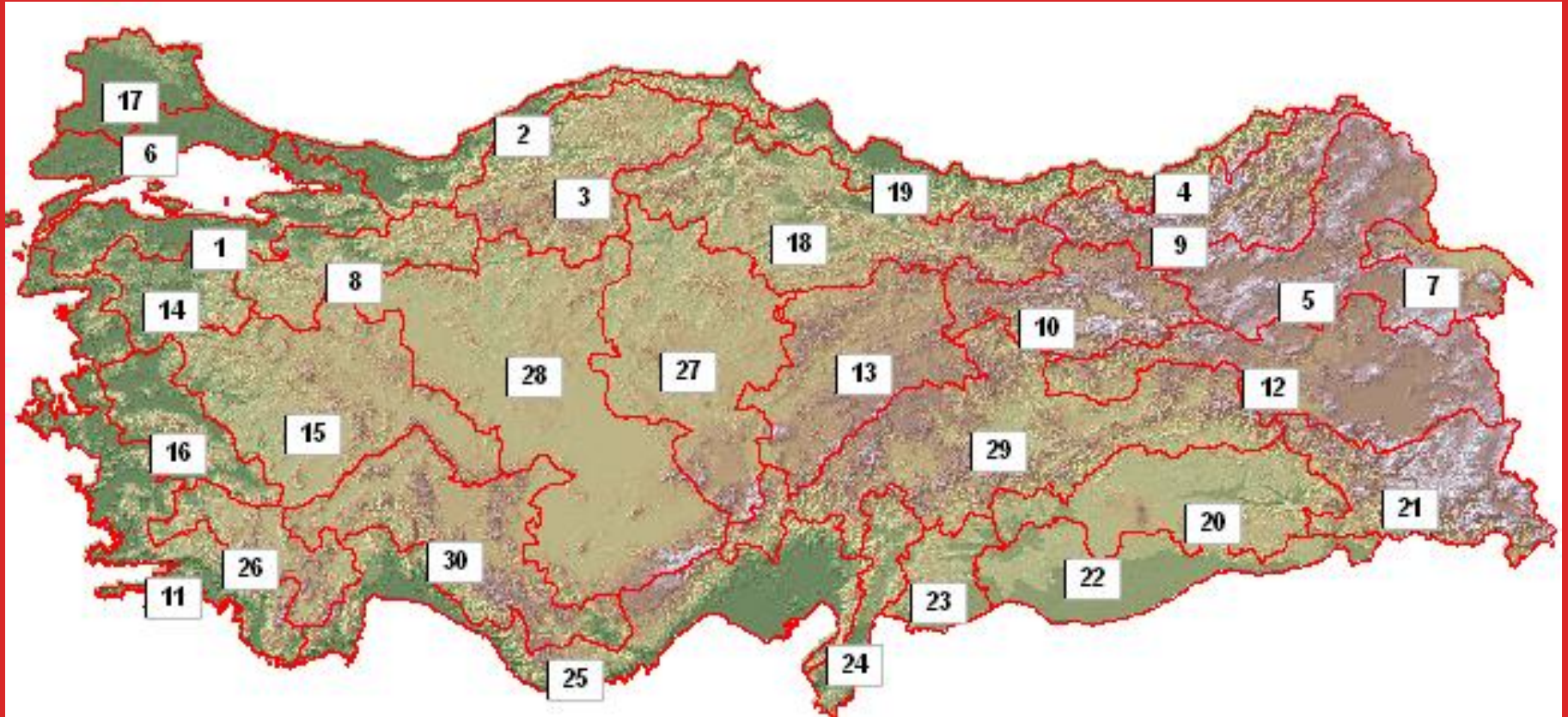
Şeker Pancarı Üretimi (Bin ton)

2002 sonrası uygulanan destekleme politikalarındaki istikrarsızlıklar fındık üretiminin de dalgalı bir seyir izlemesine yol açtı. 2002’de 600 bin ton iken, 2004’te 350 bin tona kadar gerileyen üretim, 2008 yılında ise 801 bin tona kadar çıktı. Üretimin 2009 yılında 500 bin tonda kalacağı tahmin ediliyor.

DOĞRUDAN GELİR DESTEĞİNDEN HAVZA MODELİNE GEÇİLİYOR

Tarımda 2010 yılından itibaren “**Havza Bazlı Üretim ve Destekleme Modeli**”ne geçilecektir. Bu modelde Türkiye iklim, topografya ve toprak verileri dikkate alınarak **30 havzaya** bölünmektedir

Modelin amaçları; üretim planlamasına imkân sağlamak, **hangi ürünün nerede ne kadar üretilebileceğini belirlemek**, çiftçinin gelirini artırmak, destekleri rasyonel, yönlendirici ve etkin bir şekilde kullanmak, arz açığı olan ürünlerde üretim artışı sağlamak olarak sıralanmaktadır.

Model ilk olarak halen prim desteği verilen 16 üründe uygulanacak. 2010 yılından itibaren **arpa, aspir, ayçiçeği, buğday, çavdar, çay, çeltik, kuru fasulye, kanola, mercimek, mısır, nohut, pamuk, soya, yulaf ve yağlık zeytin** üreten çiftçiler havza bazlı desteklerden yararlanacak.

MODELİN EKSİKLERİ

- Model kapsamındaki 16 ürüne uzun zamandan beri destekleme desteğe primi verilmekte; karşın üretim istenilen düzeyde artmamaktadır. Model kapsamına alındı diye bu ürünlerde üretim patlaması yaşanamayacaktır.
- Sorun destek değil, girdi maliyetlerinin yüksekliğindedir. Dünyanın en pahalı mazot ve gübresiyle üretim yapmak zorunda kalan çiftçinin rekabet edebilmesi mümkün değildir.
- Modelde fındık, tütün ve şekerpancarı gibi temel ürünler kapsam dışında bırakılmaktadır.
- Model hayvancılık, yem bitkileri, sebze ve meyveleri kapsamamaktadır.
- Havzalar arasındaki büyük verim farklılıklarına karşın buğday, arpa ve mısır tüm havzalarda desteklenmektedir. Çukurova'daki çiftçi ile Karadeniz'deki çiftçinin buğdayda aynı desteği alması rasyonel değildir.

MODELİN EKSİKLERİ

Sonuç olarak belirtmek gerekirse; model gelir transferi açısından farklılaşma yaratacak; bu da siyasal iktidarın elinde güçlü bir koza dönüşebilecektir. Bu durum modeli siyaseten hem güçleştirecek hem de siyasal kaygılarla uygulamanın yanlış yönlendirilebilme olasılığını artıracaktır.

BUĞDAYA HAVZA MODELİNDE DAHA AZ TEŞVİK VERİLECEK

2010 yılından itibaren geçilecek olan “Havza Bazlı Üretim ve Destekleme Modeli”nde buğday 30 havzanın tümünde teşvik kapsamına alınmasına karşın desteğin 989 milyon liradan 934 milyon liraya gerileyecek olması düşündürücüdür. Nüfus artış hızı ve küresel ısınmanın etkisiyle stratejik bir ürün olduğu kabul edilen buğdayda ihtiyacın sınırında gezen üretim düzeyinin gelecek yıllarda risk doğurmasından endişe ediliyor.

UYGULANAN YANLIŞ POLİTİKALAR PAMUK ÜRETİMİNİ ÇÖKERTTİ

1990'ların başında 500 bin ton olan lif pamuk tüketimi 3 kat artarak 1,5 milyon tona ulaştı. Ancak üretimi artırmak yerine üretimden kaçışı, ithalatı destekleyici politikalar nedeniyle pamuk ekim alanları 10 yıl önce 750 bin hektar iken günümüzde 500 bin hektarın altına düştü. Aynı şekilde yaklaşık 900 bin ton üretim de 650 bin tona geriledi. Buna karşılık ithalatı ise 1 milyon tona ulaştı.

PANCAR ŐEKERİNİN YERİNİ GDO'LU MISIR ŐEKERİ ALACAK

Türkiye Şeker Fabrikaları AŐ'ye ait 25 adet Şeker fabrikasından C portföyünde yer alan arŐamba, Çorum, Kastamonu, KırŐehir, Turhal ve Yozgat fabrikalarının özelleŐtirilme süreci 11 Eylül'de baŐlatıldı. İhalenin nihai pazarlık görüşmelerinde 606 milyon dolarla en yüksek teklifi veren Ak-Can Şeker Sanayi fabrikaların yeni sahibi oldu.

Bu fabrikaları alan Şirketler bir süre sonra bunları yabancılara devredecek ve fabrikaların çoğu kapanacak. Yerini GDO'lu mısırlardan Şeker üretenler dolduracak. Türkiye sonuçta AB, ABD gibi büyük Şeker üreticisi ülkelerle uluslararası Şeker ticareti yapan Şirketlerin pazarı haline gelecek.

147 YILLIK TEKEL'İN KALAN SON BİRİMİ DE YOK EDİLİYOR

TEKEL'in alkol ve sigara birimlerinin satılmasından sonra, TTA (Tütün, Tuz ve Alkol İşletmeleri) adıyla iki yıldır Özelleştirme İdaresi'ne (ÖİB) bağlı olarak faaliyet gösteren kurum için de artık kapanış süreci başladı. Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) 60 Yaprak Tütün İşletmesinin kapatılmasını kararlaştırdı. Böylece ismi marka olmuş bir buçuk asırlık bir kurum olan TEKEL, tarihin tozlu sayfalarındaki yerini alacak. Yaprak tütün işletmelerinde çalışmakta olan 12 bin işçi ise 4/C uygulaması doğrultusunda değişik kamu kurum ve kuruluşlarına gönderilecekler. Bu kapsama alınan çalışanlar önemli gelir eksikliğinin yanı sıra sosyal haklar yönünden de ciddi kayıplar yaşamaktadır. TEKEL işçileri Ankara'nın dondurucu soğuğuna karşın günlerdir bu nedenle iş-aş-ekmek mücadelesi veriyorlar.

FINDIKTA YENİ SÖMÜRÜ POLİTİKALARI GÜNDEMDE

Hükümet 2009 yılında findıkta yeni bir strateji açıkladı. Buna göre; TMO artık findık almayacak, stoklarında bulunan findıkların büyük bir kısmını yağlığa ayıracak; çiftçi kayıt sisteminde yüzde 6 eğimin üstünde ve 750 rakımın altındaki alanlarda findık tarımı yapan findık üreticileri 2010 yılının Ocak ayından başlamak üzere dekar başına 150 TL destek alacak; 1., 2. ve yüzde 6'dan daha az eğimli 3. sınıf tarım arazilerinde üretim yapan findık üreticileri ise bahçelerini sökmeleri karşılığında dekar başına 600 TL destek alacaklar ve bu desteklemeler 3 yıl devam edecek.

Yeni strateji ile piyasada kamu adına findık alımı yapacak bir kuruluş kalmadığı için tüccar ve ihracatçılar piyasada tek belirleyici haline geldiler. Az sayıda tüccar ve ihracatçının egemen olduğu findık piyasasında fiyat onların istediği biçimde oluştu.

ÇAYDA BORSA VE SÖZLEŞME SİSTEMİNE GEÇİLİYOR

Halen TBMM gündeminde bulunan Çay Kanun Tasarısıyla getirilen en önemli değişiklik, çay üreticisinin sözleşmelerle şirketlere bağımlı hale getirilmesi; ikinci değişiklik ise Çay İhtisas Borsası'nın kurulmasıdır. Bir başka değişiklikle neoliberal yapısal uyum programının gereği olan üst kurul çayda da getirilmektedir .

Bu durumda büyük bir olasılıkla ÇAYKUR özelleştirilecek; Karadeniz'de çay tarım ve sanayi bitirilecek; kendi insanımızdan esirgenen kaynaklar çokuluslu çay şirketlerine akıtılacak; çay üreticileri ise ya kendi bahçelerinde ırgat haline gelecekler ya da göç yollarına düşecekler.

SULAMA YATIRIMLARI GERİLİYOR

Tarımın başta sulama ve tarla içi geliştirme hizmetleri olmak üzere, altyapı sorunlarının çözümlenmesi gerekir. Ancak 1998–2002 döneminde yılda ortalama 65 bin hektar alan sulamaya açılırken; 2003–2008 döneminde bu miktar 50 bin hektara düştü. Halen sulanan alanlar 5 milyon hektar dolayındadır. 9 milyon hektarlık hedef için, bu yatırım hızıyla gidildiğinde, 80 yıllık bir zaman dilimine gerek duyulmaktadır.

GÜBREDE ÜRETİM DÜŞTÜ, İTHALAT ARTTI

2008 yılının ilk dokuz ayında gübre üretimi 2.3 milyon ton iken 2009 yılının aynı döneminde bu miktar yüzde 12 azalarak 2 milyon ton olarak gerçekleşti.

2008 yılının aynı döneminde 1.5 milyon ton olan ithalat 2009 yılında yüzde 29 artarak 2 milyon tona yükseldi. Yani gübre kullanımının yarısından fazlası ithalat yoluyla karşılandı.

KRİZ TRAKTÖR ÜRETİM VE SATIŞLARINI VURDU

2008 yılının Ocak-Kasım döneminde traktör üretimi ise 23.971 adet idi. 2009 yılının aynı döneminde üretim yüzde 45 oranında gerileyerek 13.238 adet oldu. Krizle birlikte satın alma gücü zayıflayan çiftçinin girdi yanında mekanizasyon talebi de düştü.

TOPLAM HAYVAN VARLIğI

(Bin bař

YIL	SİğİR	MANDA	KOYUN	KEđİ	TOPLAM
2002	9.804	121	25.174	6.780	41.879
2003	9.789	113	25.431	6.772	42.105
2004	10.069	104	25.201	6.610	41.984
2005	10.526	105	25.304	6.517	42.452
2006	10.871	101	25.616	6.644	43.232
2007	11.037	85	25.475	6.286	42.882
2008	10.860	86	23.975	5.594	40.515

**2002–2008 döneminde toplam hayvan varlığı
1,4 milyon bař azaldı**

GDO'LARA İZİN VEREN YÖNETMELİK YAYIMLANDI

PLATFORM

CHP Bilim Yönetim Kültür Platformu

CHP PARTİ MECLİSİNE SUNULAN RAPOR

"GENETİĞİ DEĞİŞTİRİLMİŞ ORGANİZMA (GDO) İÇEREN ÜRÜNLER HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME"

7 EKİM 2009

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın hazırladığı "*Gıda ve Yem Amaçlı Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizmalar ve Ürünlerinin İthalatı, İşlenmesi, İhracatı, Kontrol ve Denetimine Dair Yönetmelik*" 26 Ekim 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı. Böylelikle Türkiye'de Genetiği Değiştirilmiş Organizmalardan (GDO) elde edilen ürünlere resmen izin verilmiş oldu.

➤ Bu yönetmelikte yem sanayii için ithal edilecek GDO'lu ürünlerin tohumluk olarak kullanılmasını önleyen bir düzenlemeye yer vermemektedir.

GDO'LARA İZİN VEREN YÖNETMELİK YAYIMLANDI

- Yönetmelik GDO'lu ürünlerin, bebek mamaları ve bebek formülleri, devam mamaları ve devam formülleri ile bebek ve küçük çocuk ek besinlerinde kullanılmasını yasaklıyor; ancak yasak yemlerde kullanımını kapsamıyor. Oysa GDO içeren yemleri tüketen hayvanlardan elde edilen ürünlerin çocukları da etkilemesi mümkündür.
- Küçükler için zararlı olduğu kabul edilen besinler neden büyüklere zarar vermiyor?
- Yönetmelik, GDO'suz ürünlerin etiketinde GDO'suz olduğuna ilişkin ifadelerin kullanılmasını yasaklamaktadır.

KESİLEN HAYVAN SAYISI VE ET ÜRETİMİ SON 10 YILDA HIZLA AZALDI

TÜİK verilerine göre son 10 yılda kesilen sığır sayısı yüzde 21, manda sayısı yüzde 29, koyun sayısı yüzde 43, keçi sayısı yüzde 73; toplam kesilen hayvan sayısı ise yüzde 29 oranında azaldı.

Aynı şekilde et üretimi de sığır hariç bütün türlerde ciddi oranda geriledi. Kesilen sığır sayısının azalmasına karşın verim artışına bağlı olarak sığır eti üretimi yüzde 3 oranında arttı, buna karşılık manda eti yüzde 33, koyun eti yüzde 41, keçi eti yüzde 72 ve toplam et üretimi ise bu türlerdeki ciddi düşüslere bağlı olarak yüzde 9 oranında azaldı.

TARIMIN İSTİHDAMDAKİ PAYI

Yıllar	Toplam İstihdam	Tarım İstihdamı	Tarımın Payı (%)
2002	21.354	7.458	34,9
2003	21.147	7.165	33,9
2004	21.791	7.400	34,0
2005	22.046	6.493	29,5
2006	20.955	5.713	27,3
2007	20.739	4.867	23,5
2008	21.193	5.016	23,7

Toplam istihdamda tarımın payı 2002 yılında yüzde 35'e yakın iken 2008'de yüzde 24'e kadar geriledi. Tarımdan geçinenler 7.5 milyon iken 5 milyona indi. Bu, 6 yılda 2.5 milyon işgücünün tarım dışına itilmesi anlamına gelmektedir.

TARIM DESTEKLENMİYOR

2009 yılı Bütçe Kanunu Tasarısı TBMM'ye geldiğinde öngörülen destekleme tutarı 5.500 milyon TL olmasına karşın, bu tutar bütçenin yasalaşma sürecinde 4.954 milyon TL'ye indirilmiştir. Desteklerin 2009 yılı sonunda 4.498 milyon TL olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Hükümet böylelikle 2009 yılı bütçesinde çiftçinin ödeneğini 1 milyar TL tutarında azaltarak 2006 yılı seviyesine düşürmüştür.

2010 yılı için tarımsal destekleme ödeneği 5.605 TL yani nominal olarak 2007 yılındaki seviyeye eşittir. Öte yandan 2010 için ayrılan ödenek, 2009 yılını hariç tutarsak, 2005'ten bu yana GSYH'deki payın en düşük olduğu yıldır.

YILLARA GÖRE TARIMSAL DESTEKLEME ÖDEMELERİ

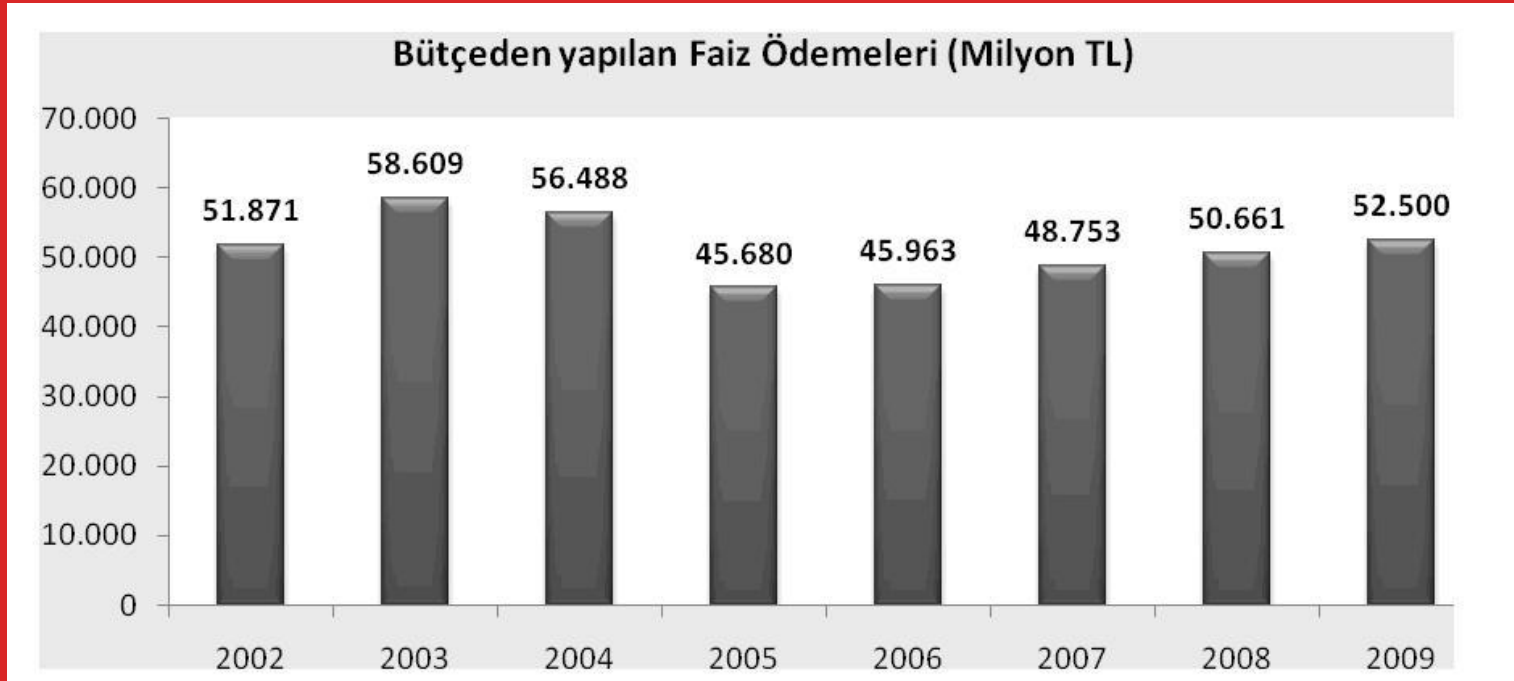
Yıllar	Tarımsal Destekleme (Milyon TL)	GSYH'ya Oran Olarak (Yüzde)
2002	1.868	0,53
2003	2.845	0,63
2004	3.084	0,55
2005	3.708	0,57
2006	4.747	0,63
2007	5.555	0,66
2008	5.809	0,61
2009	4.495	0,44
2010*	5.605	0,54

*: Program

AKP HÜKÜMETİ RANTİYELERİN HÜKÜMETİ OLDU

2003-2009 yıllarını kapsayan son 7 yıllık dönemde Devlet bütçesinden 359 milyar liralık faiz ödemesi yapıldı. Buna karşılık tarımsal destekleme için ödenen miktar ise sadece 30 milyar lira. Yani milyonlarca çiftçi bir avuç rantiyenin 12'de biri kadar desteklendi.

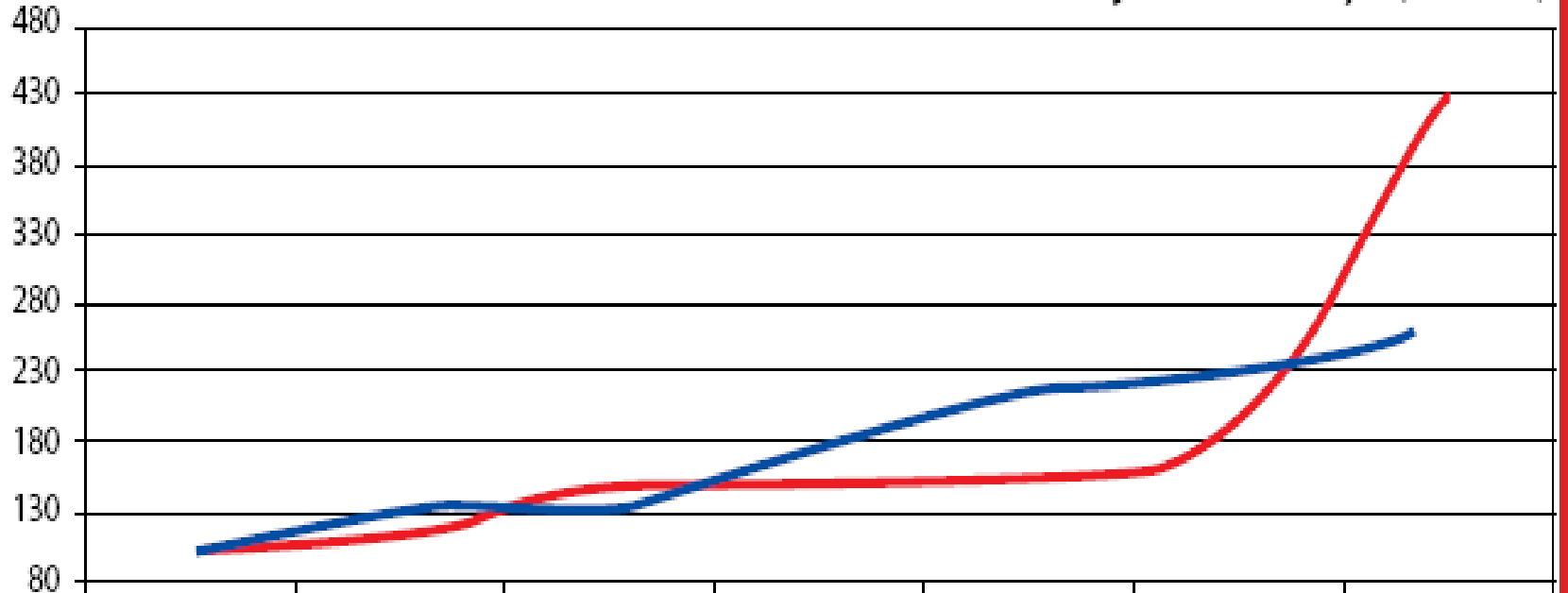

GİRDİ VE ÜRÜN FİYATLARINDAKİ GELİŞİM

2002–2008 döneminde ürün ve girdi fiyatlarının seyrine bakıldığında da tarım kesimindeki vatandaşlarımızın nasıl ezildiği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Gübre fiyatları, 2002–2008 döneminde 4,3 kat, mazot fiyatları 2,7 kat artmasına karşın; buğdayın fiyatı aynı dönemde 2,1 kat, ayçiçeğinin fiyatı 2 kat, mısırın fiyatı 1,8 kat, sütün fiyatı 1,7 kat artış göstermiştir.

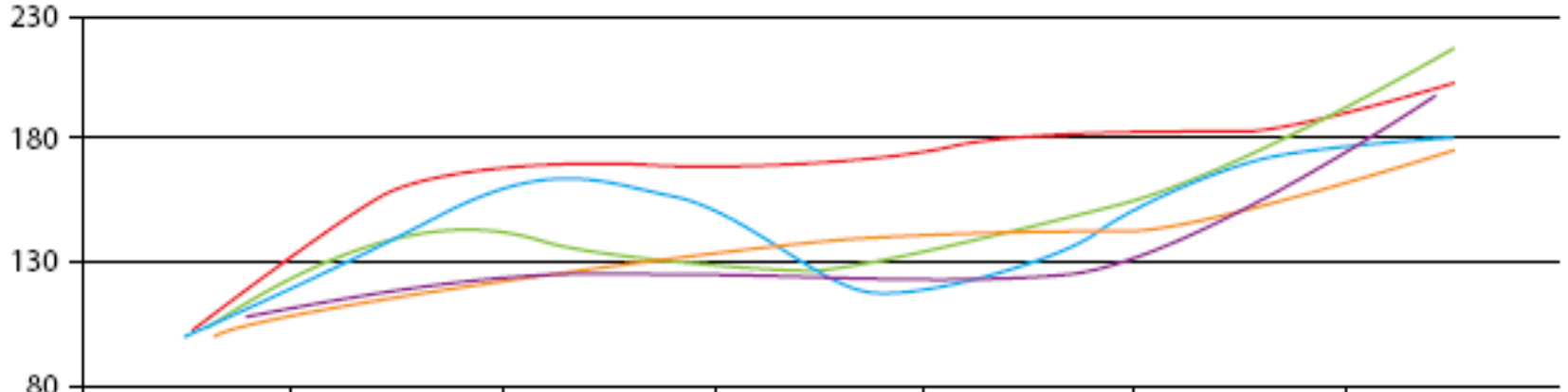
2002–2008 döneminde çiftçinin emeği karşılığında elde ettiği ürünün fiyatı, girdi maliyetlerindeki artışların altında kalmıştır.

Girdi Fiyatlarındaki Gelişim (2002=100)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
 Gübre	100	118	144	151	157	195	431
 Mazot	100	127	141	177	214	226	266

Bir başka ifade ile Türk çiftçisi 2002 yılında 1 kilogram gübre almak için 900 gram buğday satarken, 2008 yılında aynı miktarda gübreyi almak için 1,8 kilogram buğday satar hale gelmiştir. Yine çiftçimiz 2002 yılında 560 gram ayçiçeği satarak 1 kilogram gübre alabilirken, şimdi aynı miktarda gübre için 1,2 kilogram ayçiçeği satmak zorundadır.

Ürün Fiyatlarındaki Gelişim (2002=100)

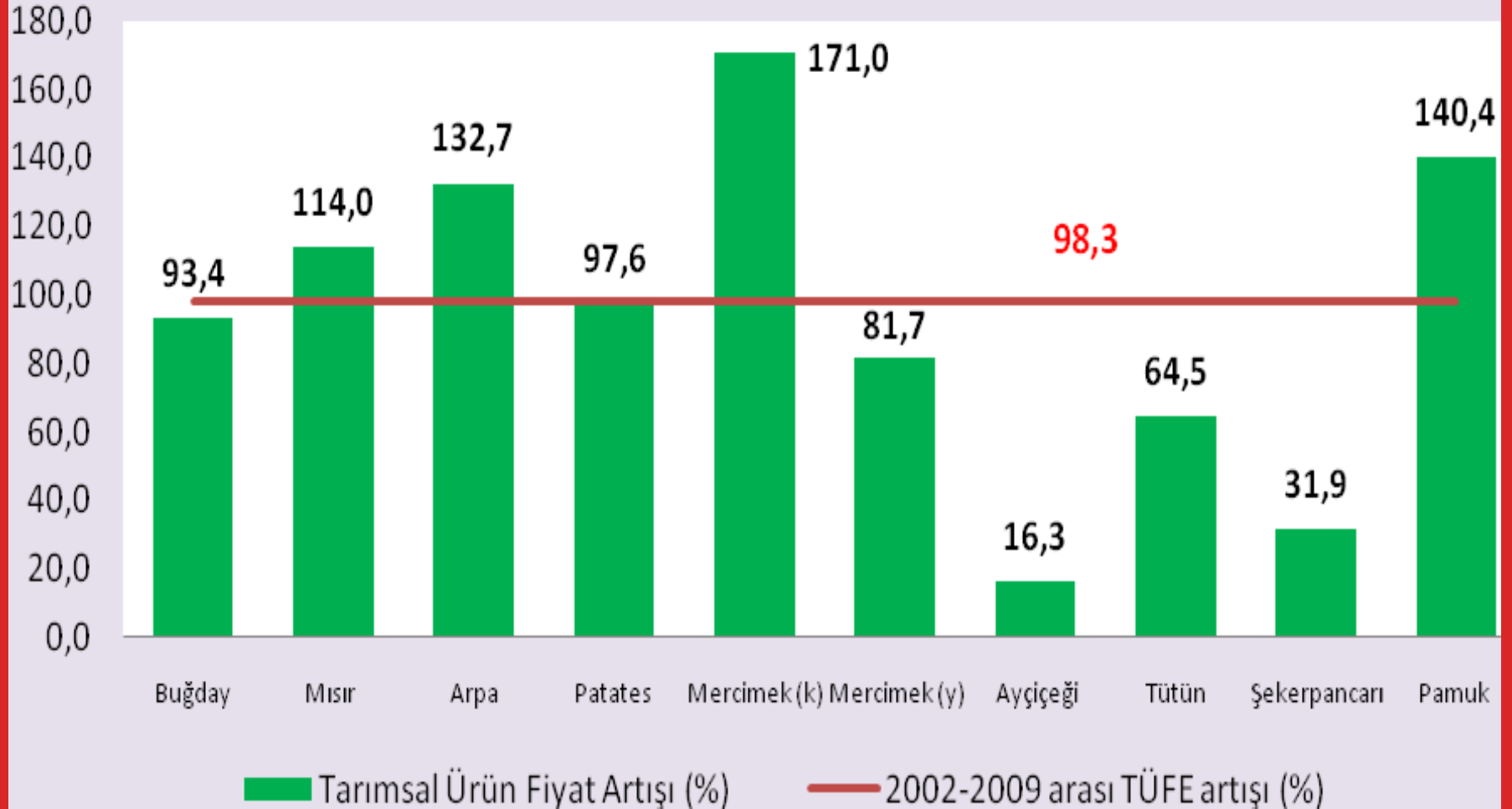

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Buğday	100	140	134	125	144	169	215
Ayçiçeği	100	116	123	123	121	154	202
Mısır	100	142	164	119	128	169	179
Sığır Eti	100	159	168	167	181	182	202
İnek Sütü	100	115	115	137	137	149	173

ÇİFTÇİLERİN BÜYÜK BÖLÜMÜ ENFLASYONA YENİLDİ

2002 yılından sonra başta buğday olmak üzere birçok tarımsal ürünün fiyatı aynı dönemde yüzde 98,3 olarak gerçekleşen tüketici fiyatlarındaki artışın gerisinde kaldı. Bu dönemde buğday fiyatları yüzde 93,4, patates fiyatları yüzde 97,6, yeşil mercimek fiyatları yüzde 81,7, tütün fiyatı yüzde 64,5, şekerpancarı fiyatı yüzde 31,9 oranında arttı. Üreticinin eline geçen fiyatlar esas alınarak yapılan hesaplama göre aynı dönemde arpa fiyatları yüzde 1322, mısır fiyatları yüzde 114, pamuk fiyatları da yüzde 140,4 oranında artış kaydetti.

Tarımsal Ürün Fiyatları ve Enflasyon (%)

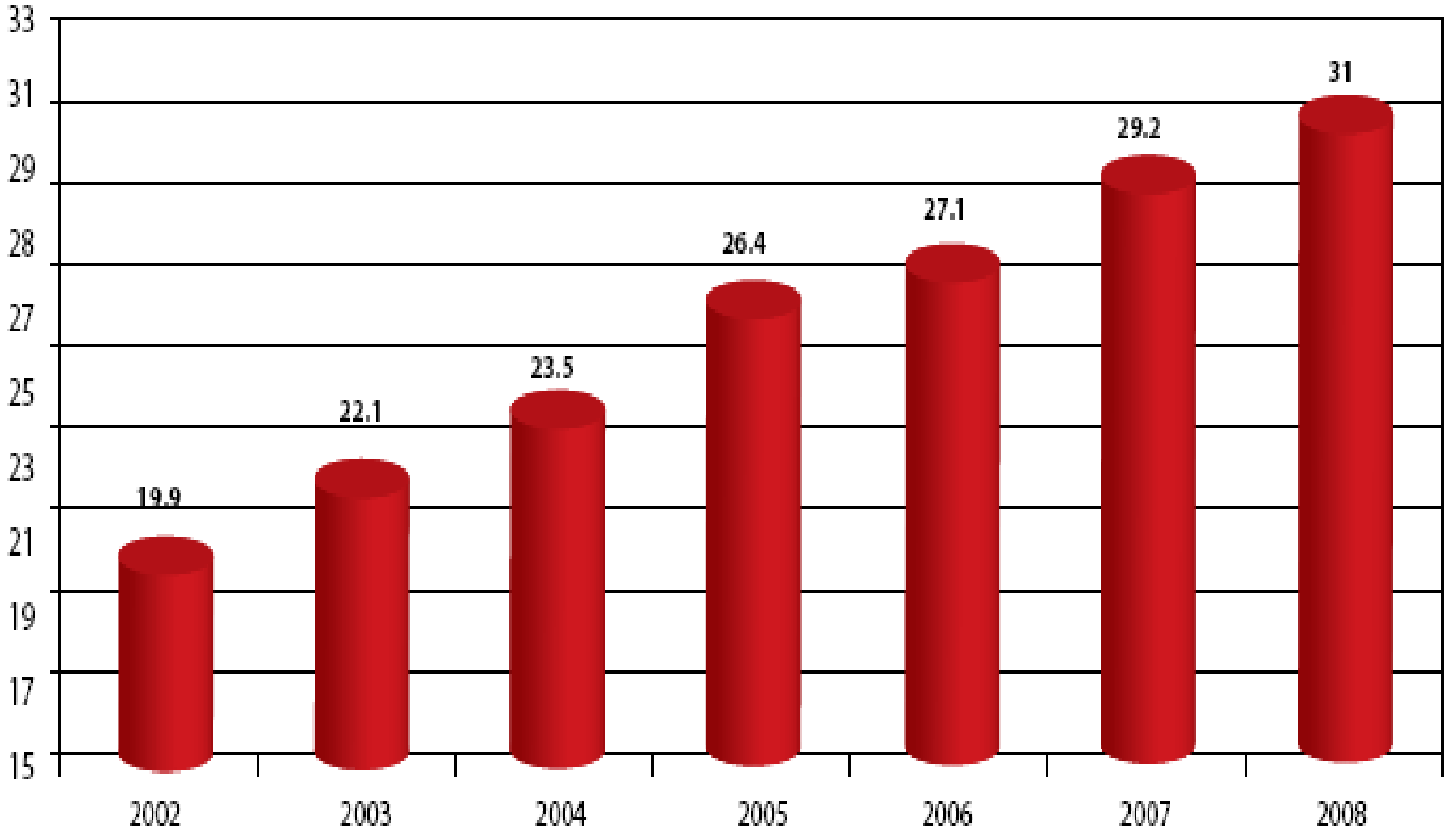
KIRSAL KESİMDE YOKSULLUK ARTIYOR

AKP Hükümetlerinin tarım kesimine gösterdiği ilgisizliğe bağlı olarak kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımızın yoksulluğu da hızla artmaktadır.

TÜİK tarafından açıklanan son yoksulluk araştırması kırsal kesimde harcama esaslı görelî yoksulluğun 2002–2008 döneminde hızla arttığını ortaya koymaktadır.

2002 yılında kırsal kesimde harcama esaslı görelî yoksulluk oranı yüzde 19,86 iken; 2008 yılında bu oran yüzde 31'e çıkmıştır.

Kırsal Kesimde Harcama Esası Göreli Yoksulluk (%)

TARIM VE HAYVANCILIK DIŞ TİCARETİ

(Sanayi Sınıflamasına Göre, 1.000 \$)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
2002	1.743.890	1.590.783	153.106
2003	2.104.662	2.383.736	-279.074
2004	2.525.828	2.527.739	-1.911
2005	3.314.031	2.541.823	772.207
2006	3.466.631	2.634.345	832.286
2007	3.709.447	4.352.787	-643.340
2008	3.923.626	6.151.343	-2.227.716

2002–2008 döneminde sanayi sınıflamasına göre tarım ve Hayvancılık dış ticareti: Bu dönemde ihracat 2,3 kat artarken; ithalat 3,9 kat artmıştır. 2008 yılında tarım ürünleri ithalatı Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmıştır.

TARIM VE HAYVANCILIK DIŞ TİCARETİ

(Ticaret Sınıflamasına Göre, 1.000 \$)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge
2002	4.052.178	3.994.918	57.260
2003	5.257.072	5.264.725	-7.653
2004	6.501.210	6.058.610	442.600
2005	8.308.537	6.480.289	1.828.248
2006	8.633.253	7.286.159	1.347.094
2007	9.769.025	9.812.753	-43.729
2008	11.473.667	13.037.493	-1.563.827

2002–2008 döneminde ticaret sınıflamasına göre tarım ve Hayvancılık dış ticareti: Bu dönemde ihracat 2,8 kat artarken; ithalat 3,3 kat artmıştır. 2008 yılında tarım ürünleri ithalatı Cumhuriyet tarihinin rekorunu kırmıştır.

1980 sonrasında devletçe korunan ve desteklenen tarımdan devlet desteği giderek artan bir biçimde çekilmiş; bu süreç 1999 sonrasında ivme kazanmıştır.

Son 30 yıldır uygulanan neoliberal saldırı politikaları tamamen köylülüğü tasfiyeye yöneliktir. Bu politikalarla sermaye hayatın her alanında belirleyici hale getirilmiş; köylü ile doğrudan ilişkiye giren devletin yerini kölüyü sermaye ile yüz yüze bırakan devlet almıştır.

Bu süreçte küçük ve orta ölçekli üreticiler ya tasfiye edilip kentlere göç etmişler ya da kendi topraklarında ırgatlaşarak sözleşmeli üreticilere dönüşmüşlerdir.

Girdi sağlamadan üretime, işleme ve pazarlamaya kadar tüm süreç ise –Ekteki tablolardan görüleceği gibi- çokuluslu tarım/gıda şirketleri, onların taşeronları ya da yerli tekelci sermayenin denetimine girmeye başlamıştır.

Bu süreç, sözleşmeli üretim aracılığıyla yabancı şirketlerin tarımı doğrudan kontrol etmesi ya da hibrit tohum ve onun zorunlu girdilerinin -gübre, hormon, tarım ilacı gibi- dağıtımı yoluyla da ivme kazanmaktadır.

TARIMSAL GİRDİ PİYASASINDA YABANCI HAKİMİYETİ

Girdi	Piyasayı Kontrol Eden Şirketler ve Payları
Tohumculuk	Monsanto, Pioneer / DuPont, Syngenta, Bayer. Pazarın %40'ı özel şirketlerin elinde. Dışa bağımlılık oranı sebze %85, patatesten %100.
Kimyasal Gübre	Kimyasal gübre tüketiminin %55'i yerli üretimle, %45'i ithalatla karşılanmaktadır. Girdilerin %80-85'i ithal edilmektedir.
Tarım İlaçları	Hektaş (DuPont, Makhteshim-Agan), Bayer, Syngenta, Jenerik ilaç imalatında kullanılan girdilerin %90'ı ithal edilmektedir.
Traktör	Piyasayı kontrol eden şirketlerden Türk Traktör Hollanda şirketi CNH Global NV ile ortak, Uzel Makine ise uzun yıllar Massey Ferguson lisansı ile üretim yaptı.
Kredi Piyasası	Bankacılık sektöründe yabancı payı %41. Tarım kredilerinden kamu bankaları %63, yerli özel-yabancı ortaklı bankalar %21, yabancı bankalar %16 pay alıyor.

TÜRKİYE'DE ÇOKULUSLU GIDA ŞİRKETLERİNİN FAALİYET ALANLARI

Şirketler	Ürünler
Nestlé	Çikolata, hazır çorba, bebek maması, hazır kahve, ambalajlı su
Cargill	Hububat ve yağlı tohum ticareti, nişasta bazlı şeker
Unilever	Margarin, dondurma, çikolata, hazır çorba, çay
PepsiCo	Kolalı içecek, ambalajlı su, cips
Kraft Foods	Çikolata, hazır kahve, cips
Coca-Cola	Kolalı içecek, meyve suyu, ambalajlı su
Groupe Danone	Süt ve süt ürünleri, bebek maması, maden suyu, ambalajlı su
Cadbury Schweppes	Çikolata, şekerleme, sakız
Procter & Gamble	Cips

Sonuç olarak belirtmek gerekirse; uygulanan neo-liberal politikalarla endüstriyel tarım dayatılmakta; küçük toprak sahibi çiftçiler tasfiye süreci yaşamakta ve bu sürecin kazananı, egemenliklerini tüm dünyada sürdüren çokuluslu tarım-gıda şirketleri olmaktadır.

Türkiye’de tarımın bu sarmaldan kurtulabilmesi; kendi insanının ihtiyaçlarına ve ülkenin özgül ekolojik koşullarına uygun, emek ve üretim odaklı bir program uygulamasına bağlıdır.

YAŞADIĞIMIZ KENT BURSA'DA TARIM

Bursa, verimli topraklarından elde edilen ürünlerle Cumhuriyetin ilk yıllarında bir tarım kenti görünümündeydi. Son 30 yıldır Türkiye'nin tekstil ve otomotiv sanayilerinin merkezi olmayı başardı. Özellikle 1970'li yıllardan sonra Bursa, sanayi şehri olma özelliğini giderek artırmıştır. Ancak 2000'li yıllara girerken hızlı sanayileşmenin getirdiği tüm olumsuzlukları da yaşamaya başladı.

Pek çok alanda ülkemizi besleyebilecek potansiyele sahip verimli Bursa ovası, şehrimizin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında 70'li yıllardan itibaren yaşanan hızlı değişimlerden dolayı tarımsal kimliğinden sıyrılıp sanayi kenti kimliğine büründü.

Günümüzde Bursa'nın sahip olduğu ekolojik avantajlardan dolayı sanayide olduğu kadar bitkisel ve hayvansal üretimde de önemli bir potansiyeli bulunuyor. Tarım-sanayi bütünleşmesinde önemli adımlar atılmış olup; domates salçası, dondurulmuş gıda, meyve-sebze konservesi ve meyve suyu üretiminde; ayrıca yaş meyve ve sebze ihracatında önemli bir merkez haline gelmiştir.

Son 40 yıl içerisinde yarısını çarpık yapılaşma ve sanayileşme ile kaybettiğimiz ülkemizin en verimli meyve, sebze ve diğer tarımsal ürünlerinin yetiştiği Bursa ovasının kalan yarısını da hızla devam eden kaçak yapılaşma ve her geçen gün seviyesi düşen yeraltı su seviyesi nedeniyle kaybetmek üzereyiz.

Bütün sanayileşmiş kentlerde olduğu gibi Bursa'da da 1970'li yıllardan itibaren başlayan sanayileşme ve buna bağlı hızlı nüfus artışı ve kentleşme verimli tarım arazilerinin hızla yok olmasına neden olmuş ve son 40 yılda binlerce hektar verimli tarım toprağının geri kazanılmayacak bir biçimde kullanım biçimini değiştirmiştir.

Son yıllarda gizli erozyon olarak adlandırılabileceğimiz en az rüzgâr ve su erozyonu kadar tehlikeli olan ve gerektiği kadar önemsenmeyen bu olgu hızla sanayileşen ülkemizde bütün verimli toprakları tehdit eder duruma gelmiştir.

Ülkemizin en verimli tarım alanlarından biri olan Bursa Ovası'nın tarım arazileri bağ-bahçe olarak kullanıldığı gibi ağırlıklı olarak sulu tarım da yapılmaktadır.

BURSA'DA GENEL ARAZİ DAĞILIMI

Arazinin Kullanım Durumu	Alanı (hektar)	Oranı (%)
Tarım Arazisi	421.467	39,0
Orman-Funda	490.311	45,3
Çayır Mera	24.197	2,2
Tarım Dışı Alan	44.647	4,1
Su Yüzeyleri	51.532	4,8
Meskûn Arazi	49.800	4,6
TOPLAM	1.081.954	100,0

KÜLTÜR ARAZİSİNİN KULLANIMI

Arazinin Kullanım Şekli	Alanı (hektar)	Oranı (%)
Tarla Arazisi	217.255	51,6
Sebzelik	45.703	10,8
Meyvelik	44.466	10,6
Bağlar	7.095	1,7
Zeytinlik	38.111	9,0
Nadas	19.247	4,6
TOPLAM	421.467	100,0

Bursa 1,1 milyon hektar alana sahip olup; bunun %39'unu (421 bin hektar) tarım yapılan kültür arazisi oluşturmaktadır. Bursa arazi varlığı, arazilerin tarıma uygunluğu ve sulanan arazi miktarı bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Tarım alanının %56'sı (241 bin hektar) sulanabilir durumda olup; bu alanın 136 bin hektarı sulanmaktadır. Tarım arazisinin %52'si tarla, %11'i sebze, %11'i meyve, %2'si bağ ve %9'u zeytinlik olarak kullanılmaktadır.

Bursa'da polikültür tarım yapılmakta olup, özellikle büyük tüketim merkezlerine yakınlığından dolayı pazarlama olanaklarının uygun olması, dış ülke pazarlarına yönelik ürün ihracının bulunması, çiftçinin genel yapısının olumlu katkısının sonucu olarak meyve, sebze ve tarla bitkilerinde standart ve yüksek verimli tür ve çeşit üretimlerinin yoğun olduğu entansif bir tarım uygulanmaktadır.

Başka bir deyişle iklim koşullarına bağlı olarak hemen her türlü tarım ürünü yetiştirilmektedir. Deniz kıyıları ve göller çevresinde sofralık zeytin ve üzüm; iç kesimlerdeki verimli ovalarda çeşitli sebze ve meyve; daha yüksek dağ ve yaylalarda ise patates ve çilek tarımı yapılmaktadır.

İL GENELİNDE YETİŞTİRİLEN BAŞLICA ÜRÜNLER:

TARLA ÜRÜNLERİ: Şekerpancarı, buğday, soğan, patates, mısır

SEBZELER: Domates, karpuz, sivri biber, patlıcan, lahana

MEYVELER: Şeftali, üzüm, zeytin, elma, armut

İLÇELER İTİBARIYLA TARIMSAL YAPI

İlçeler itibariyle tarımsal yapı ve üretim şekli incelendiğinde; Karacabey meyve ve baklagiller üretimi dışında diğer tüm ürün cinslerinde ilin en büyük üreticisi konumundadır. Tarımsal katma değer olarak da son on yıl içinde artış gösteren bu ilçe, bu alanda da yüzde 36 gibi yüksek bir değere sahiptir. Ayrıca kıyı bölgelerde bulunan Mudanya, Gemlik, İznik ve Orhangazi gibi ilçeler meyve üretimindeki üstünlüklerini korumaktadırlar.

İLÇELER BAZINDA ÜRÜN ÇEŞİTLİLİĞİ

İlçelerde bazı ürünlerin yetiştiriciliği daha öne çıkmaktadır. **İzник**'te müşküle, **Mudanya**'da razakı üzümü; **Yenişehir**'de biber; **Karacabey** ve **Mustafakemalpaşa**'da salça üretimine yönelik domates; **Kestel**'de ise ahududu yetiştirilmektedir.

Bunun yanı sıra **İzник**, **Orhangazi**, **Gemlik** ve **Mudanya** ilçelerinde sofralık zeytin, **Uludağ** eteklerinde kestane üretimi geniş yer tutmaktadır.

İlin karakteristik ve ülke düzeyinde tanınmış ürünleri olan şeftali ve siyah incir yaygın olarak **Bursa Merkez**, **Mudanya** ve **Gemlik** ilçelerinde yetiştirilmektedir.

BURSA'DA TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ (Ton)

Ürün Cinsi	1980	1990	2006	2007	2008
Buğday	312.585	446.578	421.500	429.805	449.330
Arpa	47.899	30.296	38.741	35.318	37.760
Mısır	21.118	22.056	168.268	144.762	159.759
Tütün	8.757	5.044	1.720	1.202	572
Şekerpancarı	321.064	417.275	328.110	241.070	276.356
Ayçiçeği	34.086	43.811	33.799	26.359	29.603
Soğan (Kuru)	162.510	159.788	76.265	93.875	79.375
Patates	72.265	71.390	65.890	43.510	43.337

Üretimin son 20 yılına bakarsak;

Buğday ve arpa üretiminde önemli bir değişme olmamış; mısır üretiminde anlamlı bir artış görülmüştür. Ayçiçeği üretimi 1980'deki seviyesinin bile altındadır. Şekerpancarı, kuru soğan ve patates üretimi 1990'dak seviyesine göre yarı yarıya gerilemiştir. Tütün ise bitirilmek üzeredir.

BURSA'DA MEYVE ÜRETİMİ (Ton)

Ürün Cinsi	1980	1990	2006	2007	2008
Armut	6.285	36.908	73.456	93.202	77.037
Ayva	2.489	4.431	12.258	12.771	12.550
Elma	46.275	66.100	46.595	43.809	44.126
Ceviz	6.566	5.301	5.540	5.469	5.743
Kestane	3.781	3.665	1.141	1.238	1.237
Erik	11.589	10.118	16.288	16.872	17.731
Kiraz	5.190	8.174	17.622	25.147	25.676
Şeftali	86.972	83.778	142.754	134.960	134.280
Üzüm	84.027	118.416	66.185	63.800	70.595
Çilek (kg/da)	14.528	23.303	35.773	32.834	33.088
Zeytin	94.457	88.367	100.458	105.101	112.906

Üretimin son 20 yılına bakarsak;

Armut, ayva, kiraz ve şeftali üretimi artmış; elma, ceviz erik ve zeytin üretiminde önemli bir değişiklik görülmemiştir. Buna karşılık elma ve özellikle üzüm üretimi önemli ölçüde düşmüştür. Kestane üretimi ise bitmek üzeredir.

BURSA'DA SEBZE ÜRETİMİ (Ton)

Ürün Cinsi	1980	1990	2006	2007	2008
Lahana (Beyaz)	21.535	27.125	23.154	16.964	20.565
Ispanak	7.554	16.318	20.814	17.948	17.459
Pırasa	17.471	39.947	61.057	22.999	22.695
Hıyar	40.025	40.670	30.946	7.021	7.110
Patlıcan	22.875	49.160	62.239	40.002	41.458
Domates	652.070	1.404.425	905.893	983.105	1.064.158
Dolma Biber	13.310	57.673	60.117	45.946	46.771
Sivri Biber	26.536	63.270	63.199	52.639	53.645
Taze Fasulye	26.276	24.309	24.309	37.589	38.681

Üretimin son 20 yılına bakarsak;

Ispanak ve taze fasulye hariç, tüm sebzelerin üretimi 1990'daki seviyesinin altına düşmüştür.

BURSA İLİ HAYVAN VARLIĞINDAKİ DEĞİŞMELER

Yıl	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Tavuk	Arı Kovanı
1980	167.120	10.934	591.310	233.420	2.656.600	26.378
1985	156.740	4.730	550.280	107.650	2.564.600	28.468
1995	159.181	1.039	359.537	100.621	4.933.399	38.376
2000	143.920	876	305.628	78.821	3.716.500	38.880
2005	141.529	889	233.531	60.058	4.676.800	44.807
2006	131.635	928	240.587	63.207	6.434.370	41.920
2007	147.762	945	246.090	64.607	6.606.360	40.202
2008	146.319	916	215.615	54.612	6.260.900	47.128

Hayvan sayısı bakımından son 30 yılı değerlendirirsek;

Sığır sayısı yüzde 10 dolayında gerilemiştir. Manda sayısı onda birine, keçi sayısı dörtte birine, koyun sayısı ise yarı yarıya düşmüştür. Buna karşılık tavukçuluk ve arıcılıkta önemli gelişmeler sağlanmıştır.

BURSA'DA HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİMİ

Ürünler	1980	1995	2005	2006	2007	2008
Et (Bin ton)	26	19	21	22	20	20
Süt (Bin ton)	363	343	297	284	316	311
Yumurta (Milyon adet)	158	437	460	435	433	417
Yapağı (Ton)	807	508	248	242	247	270
Bal (Ton)	240	406	598	460	487	629

Hayvansal üretim değerlerine bakarsak;

Et üretimi 1980'deki seviyesinin altındadır. Süt üretiminde önemli bir değişim olmamış; buna karşılık yumurta ve bal üretiminde anlamlı artışlar görülmüştür. Yapağı üretimi 1990'daki seviyesine göre yarı yarıya düşmüştür.

BURSA OVASI VE YAPILAŞMA

39.000 ha olan Çayırköy ve Bursa Ovası kentleşmenin ve sanayileşmenin neticesi olarak yüzde 40'ı kaybedilmiştir.

	Şehirleşme Alan (ha)	Şehirleşme Oran %	Ova Koruma Alanı
Bursa-1984	235,4	2,1	11010,4
Bursa-1998	812,5	7,2	10433,3
Bursa-2004	1655,6	14,7	9590,2
Bursa-2008	1995,3	17,7	9250,5

1976 yılında tüm resmi kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin valilik nezdinde imzası ile onaylanan Ova Koruma Alanı Protokolü ve haritasından üretilen 1976 yılı ova koruma alanı (11245,8 ha) sınır haritası ile uydu görüntüleri (1984, 1998 yılı ve Bursa Büyükşehir Belediyesinden alınan 2008 yılı hava fotoğraflarının çakıştırılması sonunda yukarıdaki veriler elde edilmiştir. Şehirleşme olarak verilen kentsel doku içerisinde kentsel yerleşim (Konutlar, ticaret merkezleri, otoban vb. yerleşimler), sanayi ve köy yerleşimleri yer almaktadır.

6 AĞUSTOS 2009 TARİHİNDE
PARTİ MECLİSİ TOPLANTISINA SUNULAN
MERKEZ YÖNETİM KURULU
RAPORU

HÜKÜMET VURDUM DUYMAZ, ÇİFTÇİ İSE TÜKENİŞİN EŞİĞİNDE

- ↪ Üreticilerinin banka borcu 3.5 milyar liraya ulaştı
- ↪ AKP iktidarı buğday üreticisini perişan etti
- ↪ Hükümetin çay fiyatı büyük hayal kırıklığı ve tepki yarattı
- ↪ Stratejik ürünümüz olan fındıkta 'sözleşmeli ırgat' dönemi
- ↪ Tarım Bakanlığı 180 bin tütün üreticisi aileyi Havza Bazlı Model kapsamına almadı

HAYVANCILIK DESTEKLENMELİ, HIZLA KAYIT ALTINA ALINMALIDIR

- ↪ Kayıt işlemleri çok yetersiz düzeyde
- ↪ Hayvan üreticisi hak ettiği fiyatı ve geliri elde edemiyor

Ulu Önder M. KEMAL ATATÜRK

28 Eylül 1925 tarihinde

Bursa Hünkar Köşkünde:

“Baylar, Bursa tarım memleketidir, sanat memleketidir, tecim memleketidir, şifa memleketidir. Bursa, malik olduğu doğal güzellikleriyle sevinç, ferahlık ve şenlik memleketidir. Bununla birlikte, ey özverili ve memleketini seven Bursalılar, siz Cumhuriyetin ayrılmaz ilkesi olan uygarlık ve yenileşme yolunda yüksek eserler yaratacaksınız. Böylece Türk Cumhuriyeti’ni her gün daha çok güçlendirecek ve sağlamlaştıracaksınız. Bundan asla kuşkusuz yoktur”